

Beszámoló az MLVT 2022. május 26–28. között tartott tatabányai vándorgyűléséről

A 2004-ben Önkormányzati Levéltárak Tanácsa néven létrejött, mai nevén Magyar Levéltárak Vezetőinek Tanácsa (MLVT) 2022 tavaszán Tatabánya Megyei Jogú Város Levéltárának hathatós közreműködésével Tatabányán tartotta meg éves vándorgyűlését, amelynek sikerét mutatja, hogy a tagság jelentős részben képviselte magát.

Hagyományosan a vándorgyűlés első napján került sor a Bősze Sándor-díj átadására, immár hetedik alkalommal. A 2016-ban először kiosztott díjat dr. Á. Varga László kapta meg,¹ következő évben dr. Dominkovits Péter,² 2018-ban dr. Bariska István,³ 2019-ben Kujbusné dr. Mecsei Éva. 2021-ben két díj átadására került sor, mert bár 2020-ban is volt díjazott, de a világjárvány miatt akkor személyesen nem vehette át az elismerést dr. Horváth Ferenc.⁴ 2021-ben dr. Erdész Ádám⁵ lépett a Bősze-díjjal elismertek sorába.

Az említett hetedik alkalommal, 2022-ben az elnökség a Bősze Sándor-díjat dr. Tilcsik Györgynek, a Vas Megyei Levéltár nyugalmazott igazgatójának ítélte oda.⁶

Dr. Tilcsik György

¹ <http://www.archivportal.hu/hu/blog/bosze-sandor-dij/> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 31.)

² https://mnl.gov.hu/mnl/gymsmsl/hirek/dominkovits_petert_bosze_sandor_dijjal_tuntettek_ki (A letöltés ideje: 2022. augusztus 31.)

³ <https://www.sopronitema.hu/hirek/varosi-hirek/leveltari-vandorgyules> utolsó letöltés ideje: 2022. 08. 31.

⁴ <http://www.archivportal.hu/hu/blog/bosze-sandor-dij-1/> utolsó letöltés ideje: 2022. 08. 31.

⁵ <https://www.gyulatelevizio.hu/2021/10/15/kimagaslo-munkajaert-kapott-dijat-erdesz-adam/> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 31.)

⁶ <http://www.archivportal.hu/hu/blog/tilcsik-gyorgynek-iteltek-a-bosze-sandor-dijat/> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 31.)

Az MLVT-vándorgyűlés első napján két előadás hangzott el. Bényei Balázs, a Kulturális és Innovációs Minisztérium Levéltári Főosztályának tanácsosa „A levéltári ágazati irányítás aktuális feladatai” négy témakörben (Kodifikációs feladatok; közhatalmi aktusokkal kapcsolatos feladatok; pénzügyi feladatok; koordinációs, ágazati irányítási feladatok) fejtette ki a szakmai irányító minisztérium álláspontját.

2019–2021 között megtörtént a levéltári törvény átfogó vizsgálata, amelynek egyik legfőbb eredménye az MNL hatósági feladatkörének megteremtése, egyrészt az irat közirati minőségének megállapításával összefüggő hatósági eljárással, másrészt a köziratok védelmére indítható hatósági eljárással kapcsolatban. Megtörtént a szabályozás a köziratoknak egyházi levéltárakba történő átvételi rendjére vonatkozóan. A következő, már aktuális kérdés az, hogy a vallási felekezet által fenntartott levéltárak miképp lesznek képesek a feladatnak megfelelni. A szakmai rendeleteken is módosítások történtek. A minisztérium pénzügyi forrással is támogatja a levéltárak szakemberképzését, így 2022-ben mintegy 80 millió forint működési célú támogatás szétosztására nyílik lehetőség. A jövőbeni legfőbb feladatok közt szó esett az elektronikus iratkezelés jelentette kihívások kezeléséről, az E-levéltári rendszer tervezett kiterjesztéséről, az iratképzőknél felhalmozódott papíralapú maradandó értékű iratok levéltári átvételének megvalósításával kapcsolatos nehézségekről. Célként fogalmazható meg a közfeladatot ellátó szervezet iratkezelésével kapcsolatos feladatok fejlesztése és a „megőrzés eredetiben” minél szélesebb körű megvalósítása az állományvédelmi kapacitások fejlesztésével.

Kosztó Gyula, a Clio Intézet történésze „A levéltárak helyzete, a levéltári kutatás lehetőségei Ukrajnában az orosz–ukrán háború árnyékában” címmel tartotta meg nagy érdeklődést kiváltó előadását. Forrásként a levéltári szolgálatok által hivatalosan, főképp a Facebookon keresztül⁷ megosztott híreket használta fel és személyes ismeretség által beszerzett, de ellenőrzött adatokat. Ismertette a levéltári anyag védelmét szolgáló központi utasításokat, amelyek eredete nem mai keletű, hisz Ukrajnában gyakorlatilag 2014 óta történtek fegyveres megmozdulások, amelyek a közgyűjteményekre is hatással voltak. A levéltárügy legfőbb szerve az Ukrán Levéltári Szolgálat (Державної архівної служби України), ahol a támadás után 2022. március 3-án felmondtak minden együttműködést az Orosz Föderációval. Felhívással fordultak a Nemzetközi Levéltári Tanácshoz: zárják ki Oroszországot a tagok közül (ez március 11-én meg is történt). Anatolij Kromak főigazgató 20 országtól kapott támogató levelet, Hollandia, Anglia, Csehország, Lengyelország eszközöket is küldött. Március 3-án Ukrajna minden az Orosz Föderációból és Fehéroroszországból érkező megkeresés, hivatalos levél megválaszolását megtiltotta. Minden közlevéltár bezárt, a munkatársak bejártak, de a kutatószolgálat nem üzemelt tovább. Március 4-én megjelentek az iratmentésről szóló módszertani utasítások (2014-2019 / Luhanszk, Donyeck, Krím). Március 7-én elhangzott a felszólítás a világhoz „állítsák meg népünk és kultúránk, örökségünk Oroszország általi pusztítását!”

⁷ A kijevei régió állami levéltárainak FB oldala: <https://www.facebook.com/dako.gov.ua>; (A letöltés ideje: 2022. augusztus 31.)

Biztos információk csak azon levéltárakat ért károkról állnak rendelkezésre, amelyek a Kijev felett megszállt, majd felszabadult ukrán területeken fekszenek, így a bucsai és a vishorodi járásban. A területen általános hírzárlet van, aminek megsértőit büntetik, így nehéz pontos információkhoz jutni. Anatolij Kromak május 17-én így nyilatkozott: „Az állam többet tett 2022-ben, mint 2014-ben, amikor a Krím és Donbasz egy része megszállása miatt gyakorlatilag minden elveszett, ami azokon a területeken maradt. [...] a kiürítés kérdése az, hogy minden terület tűz alatt van, nem jött létre megfelelő levéltári infrastruktúra, a páncéltermek zsúfoltak, az evakuálás pedig nem mindig 100%-os. Ugyanakkor a háború korai napjaiban a levéltárosok »elég eredményesen dolgoznak«, így a veszteségek kisebbek.”

Ami bizonyosan tudható, hogy február 25-én rakétatámadás érte az Ukrán Nemzetbiztonsági Szolgálat Csernyigovi Területi Levéltárát, ahol több mint 13 000 ügyirat elégett. A borodjanszki és vishorodi járási levéltárban főképp anyagi eszközökben esett jelentős kár, még a bucsai járásához tartozó irpinyi levéltár anyagai is jelentősebb károsodás nélkül átvészelték a megszállás időszakát. A Harkovi Területi Állami Levéltár épületét rakétatámadás érte, de a hírzárlet miatt az előadás időpontjában a károk mértékéről hitelt érdemlő információ nem állt rendelkezésre.

Kenyeres István az NKA Könyvtárak és Levéltárak Kollégiumának vezetőjeként ismertette a Kollégium új összetételét, terveit. A kultúrstratégiai intézmények – így a Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) is – a 2019. évi CXXIV. tv. alapján más forrásból nyernek támogatást, NKA forrásokra nem pályázhatnak a jövőben. Az NKA részéről 2021. II. félévére levéltári területen 32 millió forint forrás állt rendelkezésre, amelyre 35,5 millió forint forrást igénylő pályázatot nyújtottak be.

A pénteki szakmai napon elsőként a szakmai továbbképzési lehetőségekről esett szó. Hermann István (Budapest Főváros Levéltára, tudományos-szakmai főigazgató-helyettes) a BFL által akkreditált levéltári továbbképzéseket mutatta be. A kulturális szakemberek továbbképzéséről szóló 32/2017. (XII. 12.) EMMI-rendelet előírja öt évre szóló képzési terv és a tárgyévre szóló beiskolázási terv készítését, ezenkívül lehetőséget biztosít a képzés költségeihez való hozzájáruláshoz. A BFL a munkatársak napi munkában felmerülő tudásbeli és kompetenciahiányaira reflektáló, készségeit és ismereteit rugalmasan, azonnali „beavatkozás” útján fejlesztő képzéseket tervezett megvalósítani, amelyek sokszor adottnak vett ismeretek továbbadását (pl. irodai programok használata), gyakran csupán párórás képzéseket (pl. szerzői jogi ismeretek) jelentettek vagy olyanokat, amelyek jellemzően nincsenek a képzési kínálatban, mivel speciális szakembereket igénylő tudás kell hozzá (pl. német iratolvasás). A BFL munkatársai részére a következő kurzusok megszervezése valósult meg külső előadókkal: német iratolvasási gyakorlat, adatvizualizáció, videókészítő és -vágó ismeretek, szerzői jogi, adatvédelmi alapismeretek és a kutató- és ügyfélszolgálati munkatársak, valamint a vezetők részére pszichotrénings. A belső képzéseken kívül négy, 2027-ig érvényes akkreditációval rendelkező képzés tananyaga készült el: állományvédelem levéltárosoknak, nyitott levéltárak (közművelődés, levéltár-pedagógia), digitális levéltár (e-levéltári feladatok, adatbázis-építés) és a levéltármenedzsment területen. Két online formában elérhető képzés kidol-

gozása is megvalósult: „preventív állományvédelem és digitalizálás a levéltárakban” és „múltunk megőrzése és megismertetése – adatbázisépítés” címmel.⁸ Elsőként a 15 órás akkreditált állományvédelmi képzést sikerült megtartani tavasszal, 15 fő részvételével. A többi meghirdetésére ősszel, illetve 2023 tavaszán kerül sor.

Zádor Viktória felnőttképzési szakmai vezető (Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ) „Képzések levéltári munkatársak számára” című előadása az általuk kulturális szakembereknek tartott képzéseket mutatta be, amelyekből a levéltárosok részére ajánlottakat (kulturális közösségfejlesztés gyakorlata; digitális tartalmak előállítás a múzeumi ismeretátadáshoz; pályázatírás és projektmenedzsment; frontszemélyzeti képzés a kulturális intézmények látogatóbarát szolgáltatásainak fejlesztéséhez; PR, marketing, kommunikáció modul) részletesen ismertette. A képzések 30 órásk és tartalmuktól függően online vagy offline végezhetőek el, sikeres elvégzésük esetén akkreditált tanúsítványt nyújtanak.

Vajda Tamás levéltárvezető (Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Levéltára) „Dokumentumfeltárás a Kolozsvári Egyetem fél évszázadának történetéből (1872–1921), avagy kicsi a bors...” című előadásában hosszú évek aprólékos gyűjtőmunkájának eredményét mutatta be. A Szegedi Tudományegyetem elődintézményeinek levéltári anyagai hosszú évtizedekig nem, vagy csak szűk körben voltak hozzáférhetőek az azokat őrző romániai közgyűjteményekben. Vajda Tamás egyetemista segítőkkel – alternatív levéltári gyakorlonki program keretében – kis költségvetéssel, sokszor magánérőből gyűjtöttegyűjti össze digitalizált másolatban az egyetem elődszervezeteinek iratanyagát. Az egyik legjelentősebb gyűjtés a Kolozs Megyei Levéltár 315. fondjából, a Ferenc József Tudományegyetem irataiból történt. Különbőféle pályázatok segítségével eddig kb. 300 000 oldal levéltári és mintegy 356 000 oldal könyvtári dokumentum fényképezését végezték el; köztük kiemelkedően értékes a hallgatói nyilvántartások sorozata. Az ott őrzött rektori hivatali iratok és a Bölcsészettudományi Kar iratanyaga mintegy 700–900 000 oldalnyit tesznek ki, így maradt még jövőbeni feladat is. A Maros Megyei Levéltár 576. fondja, az Orvosi Kar irataiból az 1872–1919 közti időszakból mintegy 40 000 oldalnyit sikerült lefotózni. Erdély területén további gyűjtéseket végeztek a Kolozsvári Akadémiai Könyvtárban és a különböző magyar vallásfelekezetek könyvtáraiban. A projekt során eddig a különböző közgyűjteményekből 796 000 oldalnyi, szegedi egyetemi vonatkozású iratot sikerült lefényképezni, összegyűjteni.

Lakatos Andor igazgató (Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár) – Vajk Ádám levéltáros (Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei) az egyházi levéltárak közös E-kutatási platformját mutatták be. 2011 óta tíz hazai egyházi levéltár építette ki saját online kutatási rendszerét (alacsony előfizetési díjak visszaforgatásával) a felmerülő igények kielégítésére, több felhasználó elérésére és egyúttal kapacitásnövelő céllal (virtuális kutatóterem létrehozásával.) A létrehozott platformon több mint 3000 regisztráció történik évente, amelynek kétszerese-ötszöröse a kutatási esetek száma. Mára or-

⁸ A képzések ingyenesek és a következő felületen érhetőek el: <http://e-learning.bparchiv.hu/> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 31.)

szágos lefedettségű E-kutatás szolgáltatás jött létre több mint 3 millió felvétellel (6 millió oldal). A szolgáltatást elősegíti a bankkártyás fizetés és a fintech megoldások, így a valós idejű hozzáférés, amely rögtön regisztráció után igénybe vehető. A honlaphoz használt Drupal 9 alapú tartalomszolgáltatás megbízható, a levéltárosok felé szofisztikált jogosultságkezelést tesz lehetővé. Az egységes felhasználói adatbázis biztosítja, hogy egyetlen regisztrációval minden levéltár közzétett adatbázisához hozzáférjen a jogosult kutató. A jövőbeli fejlesztési elképzelések között szerepel a veszprémi pilotként induló teljes szövegében kereshető anyakönyvi adatbázis projekt, valamint egy még nagyobb ívű elképzelés: interaktív openstreetmap-alapú térképes keresősegédlet családkutatáshoz Geo-hivatkozásokkal és GPS adatokkal, ami egyúttal kezeli a történeti helységnév-, filiació és közigazgatási változásokat is.

Szatucsek Zoltán (MNL Nemzetközi Kapcsolatok és Európai Uniós Projektek Igazgatósága) a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia eddig eltelt három évéről tartott előadást. Bevezetőjében felidézte, hogy az európai digitális fejlesztési stratégiák írták elő a tagállamoknak, hogy 2024-ig a nemzeti kulturális örökség körébe tartozó digitalizálendő emlékek feldolgozását valósítsák meg, ennek eredménye lett, hogy a Kormány 1404/2017. (VI. 28.) Korm. határozatában elfogadta a Digitális Nemzet Fejlesztési Program részeként számára bemutatott Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégiát,⁹ majd az emberi erőforrások minisztere előterjesztése alapján az 1175/2018. (III. 28.) sz. határozatában a KDS 2018–2021. akciótervet. A megvalósításra szánt források és a tényleges költségvetés azonban jelentősen eltért. A levéltári terület forrásait az akcióterv 2482 millió forintban határozta meg, amelyből a 2019. évre eső költségvetés 669 millió forint helyett 230 millió, a 2020. évre eső 945 millió forint helyett 171,5 millió, a 2021. évre szánt 700 millió helyett pedig 140,2 millió forint lett. A központilag megvalósítandó – valamennyi közgyűjteményi területet érintő – fejlesztések is hasonló „karcsúsítást” szenvedtek el. A Belügyminisztérium irányításával a NISZ Zrt. elkészítette a NAP – Nemzeti Adattár Projekt tervezetét, amelyben a NAP infrastruktúrája tette volna lehetővé a közgyűjteményi tartalmak többcélú felhasználását. Ahhoz, hogy ezeket a célokat elérhessük, szükség van az országos szintű együttműködés kialakítására a digitalizálás területén. Az együttműködés azonban nem merül ki a feladatok megosztásában és koordinálásában, a hatékony közös munkához elengedhetetlenül szükséges az egységes módszertan alkalmazása is. Ennek segítésére a KDS-ben meghatározott közgyűjteményi szereplők, azaz a Magyar Nemzeti Filmarchívum, az MTVA Archívuma, az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Nemzeti Múzeum, a Magyar Nemzeti Levéltár és a Forum Hungaricum Nonprofit Kft., valamint szakági szakértők közösen kidolgozták a Fehér Könyv. Módszertani útmutató a közgyűjteményi kulturális örökség digitalizálásához és közzétételéhez című kiadványt.¹⁰

⁹ <https://digitalisjoletprogram.hu/hu/tartalom/kds-kozgyujtemenyi-digitalizalasi-strategia> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 31.)

¹⁰ https://ommik.hu/media/attachments/2019/12/09/fehr_knyv.pdf (A letöltés ideje: 2022. augusztus 31.)

Levéltári területen a hároméves projekt legnagyobb eredményének az aggregációs platform bizonyult. Az Elektronikus Levéltári Portálba integrált UNIVA és ARCA szolgáltatások mellé az MNL a szaklevéltárak számára hoztol egy AtoM alkalmazást, s a szolgáltatás a jövőben kibővíthet a BFL által az önkormányzati levéltáraknak fenntartott hasonló szolgáltatással. Tartalomfejlesztés területén 2019-ben 1 992 522, 2020-ban 1 988 479, 2021-ben 2021 – 1 850 038 felvétel készült összesen 25 levéltár gyűjteményéből. Az MNL anyagai mellett sor került olyan értékes iratanyagok digitalizálására és közzétételére, mint

- Budapest pesti részének telekkönyvi betétei 1878–1926
- Közjegyzői iratok
- Pest szabad királyi város 1849 és 1873 közötti tanácsülési jegyzőkönyvei
- Buda szabad királyi főváros 1861–1872. évi tanácsülési jegyzőkönyvei
- FŐFOTÓ-gyűjtemény
- MTA középkori oklevelek
- Soproni periodikák
- Borsod és Somogy középkori oklevelek
- Felsőoktatási Levéltárak testületi jegyzőkönyvei
- és emellett olyan kuriózumokra, mint az MNL üveglemez-gyűjteménye.

A szolgáltatásfejlesztési feladatokkal kapcsolatban a fenntartó elvárása az volt, hogy innovatív, élményszerű reprezentációkkal segítsék a levéltárak az új célcsoportokat, az oktatást és a turizmust. Az MNL ennek részeként fejlesztette tovább a Mátyás emlékévre készült uralkodói itinerárium szolgáltatását, valósította meg az I. világháború gyűjteményhez kapcsolódó adatvizualizációs megoldást, az Oktatólapok új platformra helyezését és tartalmi fejlesztését, valamint kutatószolgálati videókkal és podcastokkal népszerűsítette a levéltári szolgáltatást. A szolgáltatásfejlesztések eredményeként 2020-ban az MNL honlapjának látogatottsága 38%-kal, az Elektronikus Levéltári Portál forgalma 38%-kal, az AdatbázisokOnline forgalma 50%-kal nőtt. 2021-ben a Petőfi Irodalmi Múzeum kezdeményezte a KDS2.0 előkészítését, az előterjesztés azonban a döntéshozatali folyamaton nem jutott túl. Csak remélhető, hogy az új kormányzati szervezeti felállásban a munka az eredeti célokkal összhangban folytatódhat.

Szabóné Maslowski Madlen levéltáros – Mucsi László levéltáros (MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára): „Kutatóbarát levéltár – online térben? Oktatóvideók az MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárában” című előadásában egy szerény költségvetéssel, ám annál nagyobb lelkesedéssel megvalósított projekt eredményeiről számoltak be. A szolgáltató levéltár egyik célja, hogy becsalogassa a nagyközönséget a levéltárba, akár kutatóként is, ugyanakkor ezt megnehezíti, hogy a levéltár egy speciális világ, amelyben a kezdő kutatónak nehéz eligazodnia. Bár az online térben történő ügyintézés meggyorsítja a kutatást, a regisztráció és a levéltári kérések online leadásakor a személyes kapcsolat hiánya a kutatás megkezdésénél sokak részére nem könnyíti meg a kezdeteket. Ha kutatásra buzdítjuk az embereket, segítenünk kell abban is, hogy a kutatás sikeres legyen. Ennek elősegítése érdekében a következő célokat fogalmazták meg a kuta-

tók tájékoztatása/oktatása terén: a kutatónak legyen annyi ismerete a levéltárról, hogy az érintett levéltárba be tudjon iratkozni; ha ez megtörtént, akkor értelmezhető, releváns kutatási témát és évkört adjon meg; az elektronikus kikérés bevezetésekor legyen megfelelő ismerete, hogy ki tudja választani azokat a tételeket, amelyekre ténylegesen szüksége lesz, és ha ellátogat az intézménybe, hatékonyan tudja használni a levéltári anyagot.

Az ehhez szükséges segédanyag megvalósítását videós formátumban képzelték el, mivel a levéltári munka egyre több aspektusa tolódik az online térbe, így a segítségnyújtás is. Tudomásul kell venni, hogy az emberek olvasási hajlandósága egyre kisebb, a videós formátum a leírt szövegnél hatékonyabb, mert audiovizuális és bármikor visszanezézhető. A projektnek előzményei is voltak a 2020 decemberétől készült „(Köz) történetek” című videósorozat.¹¹ A projekt során választ kerestek arra, miért sikertelen a kutató, melyek a levéltári kutatás buktatói? Néhány példa erre: ha témája szempontjából rossz levéltárban próbálkozik, el kell magyarázni számára, hogy mely levéltárnak mi az illetékessége, gyűjtőköre. Ha háttérismeretek hiányában rosszul választ témát, fel kell hívni a figyelmét arra, hogy a kutatás megkezdése előtt érdemes tájékozódni a téma szakirodalmáról, az elérhető forrásokról. Egyeseket a „kutatóbarát levéltár” szlogen vezet félre, s azt feltételezik, hogy pár órán belül a levéltáros által kidolgozott témával fognak távozni az intézményből. Tudatosítani kell az érdeklődőkben, hogy a kutatás időigényes, elmélyült tevékenység, ám kitartó munkával szép eredmények érhetők el. Az említettekén túl még sok más hasonló kérdés-felelet vethető fel e téma kapcsán. A sorozat tematikájának és az epizódok szövegének összeállításakor kidolgozott alapelvek esetében az arany középutra törekedtek: bőséges információ, közérthetően, annak érdekében, hogy a teljesen laikusok számára is befogadható legyen. A szöveget úgy kell elkészíteni, hogy felolvasva is érdekes, stílusos maradjon. A videofelvétel elkészítésének munkafolyamatát előre megtervezték: jegyzetek készítése a szöveghez, a szöveg megírása, szakmai egyeztetés a munkatársakkal, a stilisztikai hibák kiküszöbölése, a narráció rögzítése, az elkészült hanganyag megvágása (időkorlát betartásával). (Sorrendben: az elkészült hanganyaghoz készül el a „forgatókönyv”, majd elkészítik a felvételeket, a szükséges fotókat, szkeneléseket és mindezek után kerül sor a film összeállítására, majd végső ellenőrzés után a nagyközönséghez az interneten történő közzétételre.)

Az ily módon elkészült kisfilmek költségvetése igen alacsony volt, a ráfordított munkaidőt nem számítva gyakorlatilag 0 Ft-ból valósultak meg! A készítők a levéltár meglévő – kissé már elavult – műszaki eszközeivel és saját telefonnal, fülhallgatóval dolgoztak, ingyenes szerkesztő szoftverrel. A videókészítés nem a kizárólagos tevékenységük, mindenkinek megvan a maga munkaköri teendője, így napi feladataik mellett készítették el a videoanyagokat. A projekt jól példázza, hogy lelkesedéssel is elérhetőek kiemelkedő eredmények, s ki tudja, még milyen eredmény születhetne, ha mindegyik forrás is rendelkezésre állna!¹²

¹¹ <https://mnl.gov.hu/mnl/jnszml/hirek/koztortenetek> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 31.)

¹² A videók az MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár youtube oldalán tekinthetők meg: <https://www.youtube.com/watch?v=rzd5JorZDVU&list=UUkGwGdAExrWXL6-BXwWqUg>

A nap utolsó előadása némi számviteli ismeretek átadását célozta. „Az apróbetűs rész... Kötelező számviteli »egzotikumok« levéltárvezetőknek” címmel Béndek Eszter gazdasági ügyintéző (MNL Tolna Megyei Levéltára) a gazdasági elszámolásokkal kapcsolatos változásokról tájékoztatta a jelenlévő levéltári vezetőket.

A konferencia zárónapján Schramek László igazgató (MNL Pest Megyei Levéltára) ismertette az elkészült új levéltári stratégia elemeit. A stratégiát a Levéltári Kollégium által megbízott munkabizottság készítette el. A szolgáltató levéltár stratégia¹³ elemzése azt mutatja, hogy egyes elemei jól megvalósultak, a levéltári anyag feldolgozása terén az adatbázis-építés, digitalizálás terén jelentős előrelépés történt, a hierarchikus struktúrájú leírási egység szintű segédletek és azok online közzététele az elektronikus levéltári portálon egyre nagyobb mértékben valósul meg. Az MNL és tagintézményei esetében az elektronikus közigazgatás rendszerébe történt bekapcsolódás új szintre emelte az ügyfélszolgálati munkát. A szakmai képzés, továbbképzés terén a felsőoktatásban az ELTE levéltáros képzése jelentősen megújult és új elemként belépett a Nemzeti Közszolgálati Egyetem közszolgálati információ- és iratmenedzsment szakirányú továbbképzési szaka. Az OKJ-képzések megszüntével a középszintű irattáros-levéltári kezelő képzések átértékelésére, az új rendszerbe illesztésére lesz szükség. (Akkreditált, végbizonyítványt adó tanfolyamokkal.)

Az elkészült új stratégia több problémakört tárgyal. Az állománygyarapítás terén a tömegesen keletkező iratfajták tekintetében új iratértékelési rendszert tart szükségesnek, amelynek ki kell térnie az E-born iratok problémakörére is. Az állományvédelem terén a kialakult szakmai hiányok felszámolására, megszüntetésére országos restaurálási központ létrehozását javasolják, egyidejűleg a meglévő infrastruktúra karbantartásához, működtetéséhez szükséges források biztosításának igényét is felvetik. Régi adósság: meg kell alkotni egy ágazati katasztrófavédelmi tervet, az egyes intézmények terveit pedig aktualizálni kell. A stratégia a levéltári anyag feldolgozása terén három célt fogalmaz meg: egy országosan egységes iratnyilvántartó rendszer létesítését, jelentősen több darabszintű jegyzék (raktári nyilvántartás) készítését az ISAD(G) szabványának megfelelően, s az elektronikus iratok feldolgozása (selejtezés, rendezés) terén átfogó segédanyag összeállítását.

A digitalizálás terén továbbra is a közgyűteményi digitalizálási stratégiát kell követni, a régebbi és az új technikák (karakterfelismerő technológia alkalmazása – OCR, kézirás felismerő technológia – HWR és a mesterséges intelligencia alkalmazása – AI) hatékony kihasználásával. A stratégia célul tűzte ki a távoktatási programok széleskörű terjesztését (E-learning), ami intenzív ismeretterjesztő és tudományos munkát feltételez. Továbbra is kiemelt fontosságú a magánszféra még papíralapon meglévő hagyatékaiknak átvétele, mivel erre egyre kisebb a lehetőség. Mindez a fenntarthatóság jegyében stabil finanszírozást követel meg, amire a levéltáraknak nincs befolyása. Rendkívül fontos az infrastruktúra szinten tartása, megújítása és az elektronikus levéltár eszközeinek

¹³ <https://docplayer.hu/2660219-A-szolgáltato-leveltar-strategia-koncepcioja.html> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 31.)

állandó forrást igénylő megújítása. A közlevéltárak részére fejlesztési terv készítése és az ehhez szükséges forrás elkülönítése lenne a cél, míg a nyilvános magánlevéltárak részére pályázati alap létesítése a szükséges fejlesztések megvalósítása érdekében. Míg a bérköltségek emelkedtek, addig 2009 és 2019 között a levéltárakban foglalkoztatottak létszáma 1212-ről 1042-re csökkent, a feladatok egyidejű bővülésével. Fő cél, hogy a szakmai munkát megalapozó stabil finanszírozási környezet álljon rendelkezésre mindegyik levéltári intézménytípus számára.

Cseh Gergő Bendegúz (levéltári vezető szakfelügyelő) immár hagyományosan az eltelet időszak értékelését tette meg. A szakfelügyelet éves értékelését a Levéltári Szemle minden évben részletesen közli, így most az előadás ismertetésétől eltekintek.

Végezetül Haraszti Viktor általános főigazgató-helyettes (Budapest Főváros Levéltára) a 2020–2022. évi levéltári jogszabályváltozásokról, annak a levéltár mindennapjaira gyakorolt hatásairól tartott előadást, különös tekintettel a kényszerselejtezők és az MNL újonnan megjelenő hatósági jogkörének témakörére.¹⁴

Az előadások, a vándorgyűlés megnyitó beszédei és a Bősze Sándor-díj átadásának pillanatai – köszönhetően dr. B. Stenge Csaba áldozatos munkájának – Tatabánya Megyei Jogú Város Levéltára youtube csatornáján visszanezethetők.¹⁵

Haraszti Viktor

¹⁴ Lásd ezzel kapcsolatban még: Bényei Balázs - A levéltári törvény és végrehajtási rendeleteinek módosítása a gyakorlatban. Levéltári Szemle 2020. 3. sz. 5–21.

¹⁵ https://www.youtube.com/watch?v=Tw_DfDXC5k4&list=PL1yD3Xjm62ZWjycxmpCZaT2v6WAu5Mby0 (A letöltés ideje: 2022. augusztus 31.)